

REDACTIONEEL

Heeft het Bopz-klachtrecht nog toekomst?

Prof. mr. C.J.C. Dute

De Wet Bopz maakt het mogelijk dat gedwongen opgenomen psychiatrische, psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte patiënten worden onderworpen aan maatregelen als isolatie, fixatie en dwangmedicatie. Wie tegen zo'n beslissing in rechte wil opkomen, is aangewezen op het specifieke klachtrecht waarin de wet voorziet. In het afgelopen decennium is deze klachtenprocedure drastisch gewijzigd. Kon de klachtencommissie voorheen nog volstaan met een (niet-bindende) gegrondverklaring van de klacht, nu moet in zo'n geval de bestreden beslissing worden vernietigd. Als de klacht ongegrond is verklaard, dan kan de klager naar de rechtbank, en vervolgens naar de Hoge Raad. Voor een klachtenprocedure is dit allemaal nogal bijzonder.

In de loop der tijd heeft het Bopz-klachtrecht steeds meer een quasi-rechterlijk karakter gekregen. Op zichzelf is dat begrijpelijk. De ingrijpende maatregelen die op grond van de Wet Bopz kunnen worden opgelegd, moeten kunnen worden getoetst in een met voldoende waarborgen omgeven procedure en uiteindelijk onder rechterlijke controle staan.

De beoogde opvolgers van de Wet Bopz, de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (WVGZ) en de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten (WZD), zullen in grote trekken het Bopz-klachtrecht handhaven, en procedureel zelfs nog wat verder optuigen. Zo zullen met het oog op de onafhankelijkheid de klachtencommissies niet langer aan de instelling verbonden zijn, maar landelijk of regionaal gaan opereren. Verder krijgt degene tegen wie de klacht is gericht de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen de beslissing van de klachtencommissie, een lang gekoesterde wens van behandelaars.

De aandacht trekt dat het WVGZ- en het WZD-klachtrecht op een aantal punten van elkaar verschilt. Waarom voor twee varianten is gekozen, blijft intussen duister. De nieuwe regelingen sluiten verder ook niet aan op het algemene klachtrecht van de Wet klachtrecht cliënten zorgsector en evenmin op dat van de toekomstige Wet cliëntenrechten zorg. Wat echter vooral opvalt is dat het Bopz-klachtrecht steeds verder afdrijft van haar oorspronkelijke opzet, namelijk het bieden van een laagdrempelige voorziening om vrijheidsbeperkingen aan te vechten. Zit de wetgever hiermee nog wel op de goede weg?

In de psychogeriatric en de verstandelijkgehandicaptensector wordt van het Bopz-klachtrecht niet of nauwelijks gebruik gemaakt. Het klachtrecht beantwoordt hier dus niet aan zijn doelstelling. Er is geen enkele reden om te veronderstellen dat dit onder de WZD anders zal zijn. Voor deze sectoren zal daarom moeten worden gezocht naar een geheel andere aanpak van het klachtrecht dan thans is voorzien.

Voor de psychiatrie rijst een andere vraag, namelijk of de klachtencommissies nog wel voldoende zijn toegerust voor de ingewikkelde rechtsgang die het bijzondere klachtrecht inmiddels is geworden. Kan hier de wetgever niet beter de lijn nog wat verder doortrekken en de procedure geheel in handen van de rechter leggen?